

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ulosottomaksuista

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki ulosottomaksuista. Laissa olisi yleiset perusteet, joiden nojalla paikallisten ulosottoviranomaisten eli kaupunginvoutien, nimismiesten ja Ahvenanmaan maakunnanvoudin täytäntöönpanotoimenpiteistä ja muista suoritteista perittäisiin maksuja.

Ulosottomaksujen yleisistä perusteista ehdotetaan säädettäväksi erillisellä lailla. Ulosottomaksujen maksuvelvollisuus ja maksujen määrätymisperuste rahasaatavan perinnässä on myös nykyään erilainen kuin valtion maksupestelaisissa.

Ehdotetut ulosottomaksut ovat pääpiirteittäin nykyiset, mutta ulosottomaksuille ehdotetaan selvyden vuoksi säädettäväksi nimikkeet. Ehdotetuista ulosottomaksujen nimikkeistä taulukkomaksu, estemaksu, täytäntöönpanomaksu sekä todistus- ja jäljennösmaksu ovat nykyään ulosottomaksuista käytettyjä epävirallisia nimityksiä. Ehdotettu myyntimaksu on uusi ulosottomaksu. Ulosottomaksujen kustannusvastaavuutta on ehdotuksella tarkoitus parantaa.

Velallisen maksuvelvollisuuden perusteet ehdotetaan säilytettäväksi ennallaan. Suurin osa ulosottoasioista on maksutuomion täytäntöönpanoa ja tällaisessa rahasaatavan perinnässä ehdotetaan edelleen säilytettäväksi se periaate, että velallisen ulosottomaksu määräytyy kunakin saatavalle maksetun rahamäärän suuruuden perusteella ja maksu peritään tästä rahamäärästä päältä ennen kuin raha tilitetään hakijalle. Pakkahuutokauppoihin ehdotetaan uutta myyntimaksua taulukkomaksun lisäksi.

Velkojan maksuvelvollisuutta maksutuomion

täytäntöönpanossa ehdotetaan selvennettäväksi siten, että estemaksu määritellään tarkemmin hakijan ulosottomaksuksi. Hakijan toissijainen maksuvelvoite ehdotetaan säilyttäväksi nykyisellään siten, että estemaksu peritään velkojalta silloin, kun täytäntöönpanon estymisen vuoksi velalliselta ei ole saatu perittyä ulosottomaksua. Estemaksu ehdotetaan määrättäväksi vastaamaan valtiolle aiheutettuja kustannuksia.

Muista täytäntöönpanotoimenpiteistä kuin rahasaatavan perinnästä ehdotetaan perittäväksi täytäntöönpanomaksu, joka nimikkeenä on uusi, mutta velallisen ja velkojan vastuu täytäntöönpanomaksusta ehdotetaan säilytettäväksi nykyisellään. Täytäntöönpanomaksu ehdotetaan määriteltäväksi siten, että se vastaa täytäntöönpanosta valtiolle aiheutuneita keskimääräisiä kokonaiskustannuksia.

Esityksessä ehdotetaan muutosta siihen, ketkä ovat vapaat ulosottomaksuista. Valtion viranomaisten yleinen vapautus ulosottomaksuista ehdotetaan poistettavaksi. Ulosoton suuren hakijatahon, verottajan, ehdotetaan kuitenkin edelleen säilyttävän vapautuksen ulosottomaksuista. Siten veroviranomaisilta ei peritä estemaksua, jos ulosottoaperintään lähetettyä veroa ei saada perittyä verovelalliselta. Lisäksi elatusavun perintä ehdotetaan maksuttomaksi sekä hakijalle että velalliselle.

Ulosottomaksujen suuruudet ehdotetaan vahvistettaviksi asetuksella.

Esitys liittyy valtion vuoden 1995 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan kolmen kuukauden kuluttua sen hyväksymisestä ja vahvistamisesta.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ .	1	3.2. Keskeiset ehdotukset	9
YLEISPERUSTELUT	3	Taulukkomaksu	9
1. Johdanto	3	Myyntimaksu	9
2. Nykytila	3	Estemaksu	9
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	3	Täytäntöönpanomaksu	10
Ulosottomaksujen perusteet	3	Maksuista vapautetut	10
Ulosottomaksu rahasaamisen perimisestä .	4	Muutoksenhaku	10
Estemaksu	4	4. Esityksen vaikutukset	10
Muut ulosottomaksut	4	4.1. Taloudelliset vaikutukset	10
Hakijan toissijainen maksuvelvollisuus .	4	4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset ..	11
Maksuista vapautetut	4	4.3. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan	11
Ulosoton eri työvaiheita	4	5. Asian valmistelu	11
2.2. Ruotsin ulosottomaksujärjestelmä	5	6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	11
Perusmaksu	6	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	12
Myyntimaksu	6	1. Lakiehdotuksen perustelut	12
Erityiset maksut	6	2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	17
Vertailu Suomen ulosottomaksuihin	6	3. Voimaantulo	18
2.3. Nykytilan arviointi	7	LAKIEHDOTUS	18
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset ...	7	Laki ulosottomaksuista	18
3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi	7	LIITE	20
Esityksen yleiset tavoitteet	7	Asetus ulosottomaksuista	20
Rahasaatavan perintä	7		
Hakijan maksuvelvollisuus	8		
Muut ulosottomaksut	8		
Maksuista vapautetut	8		
Muutoksenhaku	8		

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Suomessa ulosotto-organisaation paikallisina viranomaisina ovat kaupunginvouti, nimismies ja Ahvenanmaan maakunnan maakunnanvouti. Piirihallintoviranomaisena on lääninhallitus ja keskusviranomaisena oikeusministeriö.

Ulosottoviranomaisista säädetään ulosotto-laissa, ulosottotoimesta annetussa laissa (866/84), jäljempänä ulosottotoimilaki, sekä Ahvenanmaan maakunnan maakunnanvoudinvirastosta annetussa laissa (898/79). Toimeenpanijana ulosottoasioissa on ulosottolain 1 luvun 2 §:n mukaan ulosottomies. Ulosottomiehiä ovat kaupunginvoudit (38), nimismiehet (218), ulosottotoimen osastopäälliköt (4) ja Ahvenanmaan maakunnan maakunnanvouti. Ulosottomiehen apuna toimii avustava ulosottomies. Ulosottoasioissa toimitusmiehenä on pääsääntöisesti avustava ulosottomies.

Hallitusmuodon 62 §:n (1077/91) mukaan valtion viranomaisten virkatoimien, palvelujen ja muun toiminnan maksullisuuden sekä perittävien maksujen suuruuden yleisistä perusteista säädetään lailla. Valtion viranomaisten suoritteiden maksullisuudelle ja maksujen suuruudelle on säädetty yleiset perusteet valtion maksuperustelaissa (150/92), jäljempänä maksuperustelaki. Ulosottomaksuista säädetään ulosottotoimilaissa. Paikallisten ulosottoviranomaisten suoritteiden maksullisuuden yleisistä perusteista ehdotetaan edelleen säädettäväksi erillisessä laissa. Ulosotto on lainkäyttötoimintaa ja oikeudelliselta luonteeltaan samanlaista kuin menettely tuomioistuimissa, joten yleisenä periaatteena on, että tappiopuoli kärsii kustannukset. Tämän periaatteen mukaisesti ehdotetaan, että pääsääntöisesti ulosottomaksuista vastaa velallinen ja vasta toissijaisesti täytäntöönpanon hakija. Maksuperustelaki sen sijaan lähtee siitä, että maksuista vastaa palvelusten pyytäjä eli hakija. Toisena syynä siihen, että ulosottomaksuista ehdotetaan säädettäväksi eri laki on, että ulosottomaksun perusteena rahasaamisen perinnässä ehdotetaan säilytettäväksi nykyinen käytäntö, jossa ulosottomaksu määräytyy saatavalle kertyneen rahamäärän perusteella.

Koska hallituksen esityksessä ulosottoviranomaisia ja ulosottoasioiden muutoksenhakua koskevan lainsäädännön uudistamisesta (HE 23/1994 vp) on ehdotettu ulosottotoimesta annetusta laista kumottavaksi muut kuin ulosot-

tomaksua koskevat säännökset, ei tämän lain ulosottomaksusäännöksiin ehdoteta muutoksia, vaan ulosottomaksuista ehdotetaan säädettäväksi erillinen laki ja ulosottotoimilaki ehdotetaan kumottavaksi kokonaan.

Ulosottomaksuista ei ehdoteta säädettäväksi ulosottolaissa, koska ulosottolaki on prosessilaki, johon valtion kustannusten kattamista koskevat maksusäännökset eivät sovellu.

Ehdotuksen yleisenä lähtökohtana on, että ulosottomaksut määräytyvät nykyiseltä pohjalta ja että muutostarpeet on otettu huomioon noudattamalla soveltuvien osin maksuperustelain yleisiä perusteita. Tältä pohjalta muutostarve keskittyy lähinnä siihen, että ulosottomaksuilla voidaan paremmin kattaa valtiolle aiheutuneet kustannukset. Kuitenkin ehdotuksessa on lähdetty siitä tosiasiasta, että ulosotto on massamenettelyä ja että ulosottomaksujen perinnän täytyy olla käytännössä yksinkertaista, koska se ei saa vaikeuttaa eikä hidastaa varsinaista ulosottotoimintaa. Monimutkaiset ulosottomaksut lisäisivät ulosoton kustannuksia. Lisäksi ehdotuksessa on lähdetty siitä, että ulosottomaksut liittyvät kiinteästi varsinaiseen täytäntöönpanotoimintaan, joten laissa ehdotetaan säädettäväksi vain maksuja koskevat säännökset ja muutoin ehdotetaan viitattavaksi ulosottolaissa oleviin säännöksiin.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Ulosottomaksujen perusteet

Ulosottolain 8 luvun 5 a §:n (867/84) mukaan ulosotosta valtiolle aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi perittävistä maksuista säädetään erikseen. Ulosottotoimilain 5 §:n mukaan ulosotosta valtiolle aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi ulosoton asianosaisilta ja muilta ulosottoviranomaisten palvelusten käyttäjiltä voidaan periä valtiolle maksuja. Tarkemmat säännökset maksujen suuruudesta annetaan asetuksella (6 §). Ulosottomaksuista on säädetty ulosottomaksuista annetulla asetuksella (161/85), jäljempänä ulosottomaksuasetus. Sekä kaupunginvoudinvirastojen että nimismiespiirien perimät maksut perustuvat samoihin sääddöksiin. Viimeksi ulosottomaksuja on tarkistettu 1 päivästä joulukuuta 1992 lukien.

Ulosottotoimilain 6 §:n mukaan maksujen suuruus on määrättävä siten, että niillä voidaan kattaa vähintään neljännes paikallisten ulosottoviranomaisten kokonaiskustannuksista. Kustannukset on laskettava valtion maksuperustelain (980/73) 2 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla.

Ulosottomaksu rahasaamisen perimisestä

Kun velalliselta on peritty rahaa, ulosottomaksu määräytyy ulosottomaksuasetuksen 2 §:n nojalla ulosottomiehelle maksetun rahamäärän mukaan seuraavasti:

Peritty saaminen tai sen osa	maksu
enintään 400 mk	40 mk
yli 400 ja enintään 1 000 mk	70 mk
yli 1 000 ja enintään 2 000 mk	105 mk
yli 2 000 ja enintään 4 000 mk	200 mk
yli 4 000 ja enintään 8 000 mk	300 mk
yli 8 000 —	400 mk

Rahasaamisen perimisestä ulosottomaksun suorittaa velallinen siten, että ulosottomaksu otetaan kertyneestä rahasta päältä ennen kuin varat tilitetään hakijalle.

Estemaksu

Mikäli asiakirjat palautetaan hakijalle perimistä kohdanneen esteen vuoksi, esimerkiksi velallinen on tuntematon tai varaton taikka hakija peruuttaa ulosottohakemuksen, hakijan on suoritettava ulosottomaksuasetuksen 3 §:n nojalla ulosottomaksua 50 markkaa asialta eli niin sanottu estemaksu. Eniten estemaksuja maksavat vakuutusyhtiöt, kunnat sekä eräät isot perintäyritykset.

Muut ulosottomaksut

Muista asioista kuin rahasaamisen perimisestä koskevista asioista peritään ulosottomaksuasetuksen 4 §:n nojalla ulosottomaksua 400 markkaa asialta. Tätä maksua peritään esimerkiksi hädöstä, osamaksukaupasta annetun lain (91/66), jäljempänä osamaksukauppalaki, mukaisesta esineen takaisinotosta ja tilityksestä sekä takavarikosta.

Hakijan toissijainen maksuvelvollisuus

Ulosottotoimilain 5 §:n mukaan ulosoton asianosaisten maksuvelvollisuuden keskinäisestä järjestyksestä on voimassa, mitä ulosottolaisissa on säädetty ulosottoasiain kuluista. Tämän mukaisesti ulosottomaksut samoin kuin täytäntöönpanokulut on ensisijaisesti velallisen maksettava. Velallisen tulee maksaa rahasaamisen perimisestä ulosottomaksu siinäkin tapauksessa, että saaminen on maksettu ulosoton aikana muulle kuin ulosottoviranomaiselle. Vasta jos rahasaatavan perinnässä velalliselta ei saada perityksi esteen vuoksi ulosottomaksua, peritään hakijalta ulosottomaksuna estemaksu, joka on yleensä pienempi kuin velalliselta perittävä ulosottomaksu. Estemaksu on asiakkohtainen ja se peritään 50 markan suuruisena vain kerran, vaikka samassa asiassa olisi monta velallista. Estemaksua voitaneen pitää ulosotossa eräänlaisena käsittelymaksuna, joka maksetaan jälkikäteen. Muusta kuin rahasaatavan perintää koskevasta täytäntöönpanosta perittävä 400 markan suuruinen ulosottomaksu peritään ensin velalliselta ja mikäli sitä ei saada perittyä velalliselta, se peritään saman suuruisena hakijalta.

Maksuista vapautetut

Ulosottotoimilain 5 §:n mukaan valtion viranomaiset ovat vapaat maksujen suorittamisesta ja sakko sekä uhkasakko peritään maksuista eikä rikosasian asianomistajalta peritä maksuja. Maksuvapaus ei sen sijaan koske valtion liikelaitoksia. Yksi suurimmista hakijatahoista ulosotossa on verottaja, joka valtion viranomaisena nykyään on vapaa ulosottomaksuista. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jos verosaatavaa ulosottomaksuineen ei esteen (velallinen on varaton tai tuntematon) vuoksi saada perittyä velalliselta, ja asia palautetaan estetodistuksella lääninverovirastolle, ei estemaksua peritä.

Ulosoton eri työvaiheita

Ulosottoon saapuvien asioiden ensimmäinen työvaihe kaikissa asioissa on kirjaaminen. Selainten yksityisoikeudellisten hakemusten kirjaaminen, jossa täytäntöönpanokirjana on monimutkainen tuomio, on yleensä työlästä. Sen

sijaan julkisoikeudellisissa asioissa monet hakijat kuten verottaja, kunnat ja vakuutusyhtiöt lähettävät hakemuksensa konekielellisesti, jolloin manuaalinen kirjaus jää pois. Julkisoikeudellisissakin asioissa kirjaus saattaa olla työlästä silloin, kun asia tulee siirtana toisesta piiristä, sillä tällöin joudutaan manuaaliseen kirjaustyöhön.

Seuraava työvaihe ulosottoon saapuvissa asioissa on yhteydenottokehotuksen tai maksukehotuksen lähettäminen velalliselle. Jos on kysymyksessä ulosottopiiri, jossa on käytössä ulosoton atk-perusteinen tietojärjestelmä, maksukehoitus lähtee automaattisesti viikon kuluttua siitä, kun asia on kirjattu ulosoton tietojärjestelmään. Mikäli velallinen on tuntematon, avustavan ulosottomiehen on selvitettävä velallisen osoite. Atk-järjestelmä määrää automaattisesti eräpäivän ja laskee koron, mutta manuaalisesti kirjoitettuihin maksukehotuksiin avustava ulosottomies laskee pääomalle koron eräpäivään saakka. Jos velallinen ei maksa maksukehotuksella, hän voi sopia avustavan ulosottomiehen kanssa maksuohjelman, jonka mukaisesti perinnässä oleva saatava maksetaan osasuorituksina. Maksukehotuksien nojalla kertyy noin 24 % ja avustavan ulosottomiehen kanssa sovitun maksuohjelman nojalla noin 43 % perittyjen markkojen kokonaismäärästä.

Mikäli suoritusta ei tapahdu maksukehotuksen nojalla eikä velallinen sovi maksuohjelmasta, ulosottomies ryhtyy selvittämään, onko velallisella ulosmitattavaa tuloa tai omaisuutta. Selvitys tapahtuu esimerkiksi verottajan, kansaneläkelaitoksen, työvoimaviranomaisten ynnä muiden rekistereiden avulla tai käymällä velallisen asunnossa tai liikkeessä. Ulosmittauksen kohteita ovat velallisen palkka-, elinkeino- ja eläketulo sekä velallisen omaisuus. Palkan ulosmittauksesta ulosottomies lähettää velalliselle ennakkoilmoituksen ja työnantajalle maksukiellon. Maksukielto merkitsee kieltoa maksaa koko palkkaa velalliselle ja ulosmitatun osan tilittämismenveloitetta ulosottomiehelle. Palkan ja eläkkeen ulosmittaus tuottaa noin 10 % perityistä markkamäärästä.

Ulosmitatun irtaimen- ja kiinteän omaisuuden realisointi on erittäin työläs perintätapa. Pakkokuutokaupoilla kertyy noin 15 % perityistä varoista.

Kun velalliselta on saatu ulosmitattua varoja, ne tilitetään hakijoille ja samalla palautetaan asiakirjat. Mikäli varoja ei ole saatu perittyä, asiakirjat palautetaan hakijalle esteellä

ja peritään estemaksu. Tilitys hakijoille ulosottopiireissä suoritetaan kerran viikossa.

Muiden asioiden kuin rahasaatavan perinnän työvaiheista voidaan ottaa esimerkkinä osamaksukauppalaan mukainen virka-apu ja tilitys sekä rikostuomioiden täytäntöönpano.

Kun esimerkiksi esineen myyjä hakee ulosottomieheltä osamaksukaupalla myymänsä esineen takaisinottoa, on ulosottomiehen ensin etsittävä velallinen ja takaisinoton kohteena oleva esine. Esine on joko tuotava ulosottomiehen luo tai sitten ulosottomiehen on mentävä sinne, missä arvioitava esine on. Tämän jälkeen ulosottomiehen on tehtävä tilitys myyjän ja ostajan välillä. Jos esimerkiksi ostaja on ulosottomiehen tekemän tilityksen perusteella jäänyt velkaa myyjälle, on myyjällä oikeus saada saatavansa tilityksessä tehdyn pöytäkirjan, jos siitä ei ole valitettu nojalla, ulosotetuksi niin kuin lainvoiman saaneen tuomion täytäntöönpanosta säädetään.

Rikostuomioiden täytäntöönpanossa on kysymys sakkorangaistuksen, sakon muuntorangaistuksen tai vankeusrangaistuksen täytäntöönpanosta. Sakkorangaistuksen täytäntöönpanon työvaiheiden osalta voidaan viitata edellä selostettuihin rahasaatavan perinnän työvaiheisiin. Vankeusrangaistuksen täytäntöönpanossa joudutaan etsimään tuomittuja. Lisäksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun asetuksen 2 luvun 1 d §:n (555/90) nojalla ulosottomies voi lykätä vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa enintään yhden vuoden ja sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanotoimenpiteitä enintään kolme kuukautta. Lykkäyspäätöksen tekeminen edellyttää ulosottomieheltä keskustelua tuomittujen kanssa ja heidän elinolosuhteidensa selvittämistä, jotta ulosottomies voi tehdä päätöksen siitä, onko rangaistusten täytäntöönpanosta annetun asetuksen 2 luvun 1 c ja 1 d §:ien edellytykset rangaistuksen täytäntöönpanon lykkäykselle olemassa.

2.2. Ruotsin ulosottomaksujärjestelmä

Ulosoton paikallisviranomaisena Ruotsissa on kruununvoutiviranomainen. Se perii ulosottoasioissa ulosottomaksuja toimituskulujen korvaamiseksi (17 kap. utsökningsbalken; förordning om avgifter vid kronofogdemyndigheterna nro 1094/92). Ulosottomaksuja Ruotsissa

ovat perusmaksu, myyntimaksu ja erityiset maksut. Ulosottomaksuja peritään sekä yksityisoikeudellisissa asioissa "enskilda mål" (E-mål) että julkisoikeudellisissa asioissa "allmänna mål" (A-mål), joita ovat verot, julkiset maksut ja sakot.

Perusmaksu

Ruotsin kruununvoutiviranomaisten perimä perusmaksu on kiinteä maksu eikä se riipu saatavan suuruudesta. Perusmaksu, on julkisoikeudellisissa asioissa 500 kruunua ja yksityisoikeudellisissa asioissa 1000 kruunua. Jos hakija pyytää vain rajoitettua varallisuustutkimusta eli palkan, eläkkeen, päivärahan tai veronpalautuksen ulosmittausta, yksityisoikeudellisessakin asiassa perusmaksu on 500 kruunua. Jos rajoitettua varallisuustutkimusta pyydetään "införsel" perinnässä, kuten palkan ulosmittaus elatusavuuissa, veroissa, julkisissa maksuissa, sakoissa ja uhkasakoissa, peritään velalliselta vain yksi maksu kultakin alkavalta kalenterivuodelta, vaikka asioita olisi useampi kuin yksi. Täydellinen varallisuusselvitys kattaa myös muun irtaimen omaisuuden kuin palkan ulosmittauksen. Kiinteän omaisuuden ulosmittausta hakijan on pyydettävä erikseen. Jos asia peruutetaan tai velallinen maksaa maksukehottusajan, alennetaan perusmaksu 500 kruunuun.

Hinnoittelun lähtökohtana on ollut se, että täydelliseen varallisuusselvitykseen kuluu yhtä paljon työtä kuin häätöön ja takavarikkoon.

Perusmaksusta vastaa ensisijaisesti velallinen. Mikäli perusmaksua ei saada velalliselta perittyä, se jää hakijan kustannettavaksi. Kun ulosmitattuja varoja kertyy, peritään päältä ensin perusmaksu ja vasta sitten pääoma, korot ynnä muut. Jos velallinen todetaan varattomaksi, hakija maksaa yksityisoikeudellisessa asiassa täydellisestä varallisuusselvityksestä 1 000 kruunua. Hakijalta ei peritä ulosottomaksuja, jos hänen vaatimuksensa perustuu siihen, mitä hänelle on tuomittu korvattavaksi rikoksen perusteella. Elatusavun hakijat ovat vapaat perusmaksusta. Sen sijaan elatusavun maksajalta peritään perusmaksu. Perusmaksu voidaan periä hakijalta ennakoon vain, jos ulosottomies epäilee, ettei hakija maksa perusmaksua, jos sitä ei saada perittyä velalliselta tai jos on muita erityisiä syitä.

Ulosottomiehellä on kohtuuttomissa tapauksissa oikeus olla perimättä ulosottomaksua.

Myyntimaksu

Myyntimaksu otetaan ulosoton irtaimen ja kiinteän omaisuuden myynnistä. Omaisuuden myynnistä peritään 4 % jokaisesta kauppasummasta. Arvioitun omaisuuden myynnistä peritään 3 % omaisuudelle arvioidusta hinnasta. Ruotsissa ulosmitatun omaisuuden realisointia koskevat säännökset ovat erilaiset kuin Suomessa.

Erityiset maksut

Erityisiä maksuja peritään muista kuluista, joita valtiolle on syntynyt esimerkiksi omaisuuden hoidosta, kuljetuksesta, luetteloinnista ja arvioinnista. Erityiset maksut vastaavat syntyneitä kuluja.

Vertailu Suomen ulosottomaksuihin

Yleisesti ottaen Ruotsissa ulosottomaksut kattavat paremmin kuin Suomessa ulosottotoiminnasta valtiolle syntyneet kulut. Perusmaksun hyvänä puolenä voitaneen pitää sitä, että hakijat pyrkivät välttämään turhien asioiden lähettämistä ulosottoon ja hakijat harkitsevat, mitä heidän kannattaa pyytää ulosottoviranomaisilta, koska jos velallinen todetaan varattomaksi, hakija joutuu maksamaan saman perusmaksun kuin velallinen olisi joutunut maksamaan. Velallisen kannalta selvä perusmaksu näyttää, mitä velkojen hoitaminen ulosoton kautta maksaa.

Perusmaksun haittana voidaan pitää sitä, että ulosottomaksu saattaa nousta suhteessa perittävään pääomaan kohtuuttoman korkeaksi, joten velallinen, joka maksaa pienen summan ulosoton kautta, joutuu maksamaan perusmaksuna kohtuuttoman summan. Ruotsin lainsäädäntö poikkeaa kuitenkin Suomen lainsäädännöstä sikäli, että kun saatava on jäänyt maksamatta, Ruotsissa hakijan on lähetettävä saatava ensin perittäväksi yksityiselle perintäyritykselle "inkassoföretagille", joiden kautta perintä tapahtuu halvemmalla. Näillä yrityksillä ei ole käytettävissään pakkokeinoja ja niiden on noudatettava hyvää perintätapaa. Inkassoföretagien toiminta on luvanvaraista ja ulosoton keskusviranomaisen, Riksskatteverket, voi peruuttaa luvan, jos perintäkeinot ovat epäasiallisia. Vastaavaa yksityisiä perintäyri-

tyksiä koskevaa lainsäädäntöä ei ole Suomessa eikä Suomen lainsäädäntöön sisälly yksityistä perintätoimintaa koskevia säännöksiä, joten ulosottomaksut eivät voi nousta samalle tasolle kuin ne ovat Ruotsissa. Velkojan oikeusturvan oleellinen osa on se, että tuomio pannaan tarvittaessa pakolla täytäntöön kohtuuhinnalla.

2.3. Nykytilan arviointi

Suomen nykyinen ulosottomaksujärjestelmä on ollut voimassa vuodesta 1985 ja se on koettu käytännössä hyvin toimivaksi.

Ulosottomaksujen epäkohdat ovat ilmenneet lähinnä siinä, että niillä ei kateta valtiolle aiheutettuja kustannuksia. Ulosottotoimilain nojalla maksujen suuruus on määrättävä siten, että niillä voidaan kattaa vähintään neljännes paikallisten ulosottoviranomaisten kokonaiskustannuksista. Erityisesti on katsottu, että pakkohuutokauppojen rahakertymästä perittävä ulosottomaksu on kohtuuttoman alhainen. Lisäksi valtion virastojen muututtua tulosohtauksen myötä valtiontalouden puitteissa toimiviksi rajoitetusti itsenäisiksi tulosityksiköiksi täydellinen, kaikkien valtion virastojen vapauttaminen ulosottomaksuista ei tue kustannustehokkuuden nostamista. Nykyisin julkisoikeudellisista suoritteista peritään valtion viranomaisilta samanlainen maksu kuin muiltakin asiakkailta, jollei muuhun menettelyyn ole katsottu olevan erityistä syytä. Maksullisuudella pyritään edistämään tuloksellisuutta viranomaisten keskinäisessä toiminnassa.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Esityksen yleiset tavoitteet

Vuonna 1993 ulosottoapiireihin saapui noin 3,5 miljoonaa asiaa ja asioita käsiteltiin noin 3,4 miljoonaa. Hakijoille tilitettiin perittyjä saatavia 4,04 miljardia markkaa. Ulosotossa vallitsevan massamenettelyn vuoksi ulosottomaksujen perinnän on oltava yksinkertaista ja helposti toimituksiin soveltuvaa. Lisäksi ulosottomaksujärjestelmä ei voi olla ulosottotoimiuksista erillinen järjestelmä, joten sen on sovelluttava ulosottolain säännöksiin. Nykyiset

ulosottomaksut ovat täyttäneet nämä tavoitteet hyvin, joten ehdotuksessa lähtökohtana pidetään nykyistä ulosottomaksujärjestelmää, mutta tavoitteena on parantaa kustannusvastaavuutta.

Rahasaatavan perintä

Ehdotuksessa on rahasaatavan perinnän osalta tavoitteena säilyttää nykyinen asiakohdainen taulukkomaksujärjestelmä, jossa ulosottomaksu määräytyy perityn markkamäärän mukaan. Esimerkiksi jos velalliselta peritään 1 000 markan saatavaa ja hän maksaa sen 250 markan kuukausierissä, ulosottomaksuna kertyy 4×40 markkaa = 160 markkaa. Kustakin 250 markan suorituksesta peritään 40 markan ulosottomaksu. Jos velallinen maksaa koko 1 000 markan velan kerralla, häneltä peritään 70 markan ulosottomaksu. Sellaiset velalliset, joilla on paljon velkoja ulosotossa ja jotka maksavat velkojaan monissa pienissä erissä, saattavat joutua maksamaan korkeita ulosottomaksuja suhteessa siihen, että he maksaisivat velkansa kertsuoritukseksi. Kuitenkin tällainen asiakohdainen ulosottomaksu on välttämätön, koska ulosottolain säännökset ovat asiakohdaisia. Esimerkiksi jos muutoksenhaun kautta toimitus oikaistaan, täytyy myös ulosottomaksu oikaista, joten maksun oikaisussa oikaistaan vain muutoksenhaun kohteena olevan asian maksua. Kuitenkin rahasaatavan suuruudesta riippuva ulosottomaksu on kohtuullinen satunnaisiksi ulosottovelalliseksi joutuville henkilöille, sillä yksittäisen pienen velan maksaminen ulosoton kautta ei ole kohtuuttoman kallista. Etenkin kun otetaan huomioon, että Suomessa ei ole lainsäädäntöä, joka tekisi mahdolliseksi pienten velkojen perimisen velallisen kannalta kohtuullisin kustannuksin yksityisten yritysten toimesta. Lisäksi rahasaamisen suuruuden mukaan määräytyvään ulosottomaksuun on Suomessa totuttu ja se koetaan oikeudenmukaiseksi. Isosta saatavasta perittävä korkeampi maksu johtaa keskimäärin oikeudenmukaiseen lopputulokseen. Rahasaatavan perinnässä kiinteän keskimääräisen kustannusperusteisen ulosottomaksun laskeminen on vaikeaa, koska asioita on paljon ja niihin käytetty työ määrä vaihtelee huomattavasti.

Taulukkomaksun tavoitteena on määritellä yksinkertainen ja kohtuullinen maksu rahana kertyvälle summalle. Mikäli omaisuutta on ulosmitattu ja ulosmitattu omaisuus joudutaan

myymään, syntyy paljon lisätyötä ulosottoviranomaisille. Tällä perusteella ehdotetaan taulukkomaksun lisäksi erillistä myyntimaksua.

Hakijan maksuvelvollisuus

Hakijan vastuuta ulosoton kustannuksista on tarkoitus kasvattaa ja samalla saada vähennetyksi ulosotosta turhia asioita. Esimerkiksi jotkut hakijat lähettävät liian herkästi takaisin ulosottoon asiat, jotka on jo palautettu esteellä.

Ulosoton hakijalta nykyisin perittävä 50 markan estemaksu ei kata esteen toteamisesta valtiolle aiheutuvia keskimääräisiä kokonaiskustannuksia. Nykyään katsotaan, että esimerkiksi yksityisoikeudellisissa asioissa velkoja on vastuussa siitä, kenelle velkaa antaa, joten hakijan osuutta ulosoton kustannuksista tulisi kasvattaa. Estemaksun korottaminen varmasti vähentäisi ulosoton asiamääriä. Kuitenkin alhainen estemaksu vaikuttaa siihen, että pienet saatavat peritään viranomaisten toimesta, jolloin hakijoilla ei ole tarvetta kohdistaa velallisiin omia ehkä epäasiallisia perintäkeinoja. Lisäksi alhainen estemaksu mahdollistaa sen, että vähävarainen hakija voi hakea ulosottoa, koska hänellä ei ole riskiä joutua maksamaan korkeaa ulosottomaksua, jos sitä ei saada perittyä velalliselta. Maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain (87/73) 9 §:n nojalla maksuttoman oikeudenkäynnin saaneen täytäntöönpanokulut suoritetaan valtion varoista, milloin niitä ei voida saada vastapuolelta perityksi, jollei ulosottoyritys ole aiemmin rauennut velallisen varattomuuden vuoksi. Edellä sanotun mukaisesti voidaan todeta, että alhaista estemaksua voidaan perustella oikeusturvayllä.

Estemaksun suuruus ehdotetaan määriteltäväksi esteen toteamisesta keskimäärin aiheutuvien kustannusten suuruiseksi. Nykyisillä asiamäärillä laskettuna ehdotettu estemaksu nousisi 90 markkaan ja säilyisi kohtuullisen suuruisena, mutta silti tavoitteen mukaisesti lisäisi valtion tuloja ja estäisi hakijoita lähettämästä turhia asioita ulosottoon.

Muut ulosottomaksut

Muista ulosottotoimenpiteistä nykyään perittävä 400 markan ulosottomaksu on pidettävä

liian alhaisena. Esimerkiksi liikkeen ison varaston takavarikosta, jossa omaisuuden luettelointi on työläs, ei nykyinen maksu ole kuin murto-osa valtiolle toimenpiteestä aiheutuneista kustannuksista. Tavoitteena on määritellä nykyisen käytännön pohjalta ulosottomaksu uudelleen vastaamaan paremmin valtiolle aiheutuvia kustannuksia.

Maksuista vapautetut

Ulosottomaksuista säädettyjä vapautuksia on tarkoitus muuttaa poistamalla kaikille valtion viranomaisille yleisesti säädetty vapautus ulosottomaksuista ja lisäämällä elatusavut perittäväksi ilman ulosottomaksua.

Nykyään valtion viranomaiset perivät toisiltaan maksuja. Tämän katsotaan tulosbudjetoinnin myötä vaikuttavan muun muassa siihen, että viranomaiset harkitsevat tarkemmin toisten viranomaisten palvelusten käyttämistä. Tämä tavoite ei kuitenkaan sovellu oikeus- ja verohallinnon eikä syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisiin. Tästä syystä näiden viranomaisten vapautus ulosottomaksuista ehdotetaan edelleen säilytettäväksi.

Muutoksenhaku

Ulosottomaksujen muutoksenhakua koskevien säännösten tavoitteena on, että ne ovat mahdollisimman yksinkertaiset ja ulosoton asianosaisten kannalta helposti ymmärrettävät. Toimituksista annettavista valitusosoituksista tulee selkeästi ilmetä, miten asianosaisten tulee toimia, jos hän kokee oikeuttaan loukatun.

Ulosottomaksuista valittaminen voidaan säätää tapahtuvaksi kahdella tavalla. Valitus voidaan säätää tehtäväksi läänioikeudelle, kuten tuomioistuinten maksuista valitetaan, tai valitus voidaan säätää tehtäväksi ulosottolain mukaisesti eli nykyään ulosotonhaltijalle ja tulevaisuudessa mahdollisesti käräjäoikeudelle kuten ulosottoviranomaisia ja ulosottoasioiden muutoksenhakua koskevassa hallituksen esityksessä on ehdotettu.

Ulosottomaksut ja niistä tehtävät valitukset liittyvät kiinteästi tehtyihin toimituksiin ja käytännössä on hyvin harvinaista, että vain ulosottomaksuista valitetaan. Esimerkiksi turvaamistoimenpiteitä, joita ovat takavarikko ja hukkaamiskielto, häätöjä ja pakkohuutokaup-

poja koskevista asioista asianosaisilla olisi vaikeuksia valituskirjelmien teossa, jos valituskirjelmä tulisi tehdä erikseen ulosottolaissa säädettyistä asioista ja erikseen ulosottomaksuista säädettyistä valitusasioista. Etenkin jos näissä asioissa valitetaan perityistä kuluista, joista valitetaan ulosottolaissa säädetyllä tavalla. Lisäksi koska täytäntöönpanomaksua koskeva valitus liittyy kiinteästi muuhun toimitukseen, olisi täytäntöönpanomaksua koskevan valituksen käsittelyn tapahduttava toimitusta koskevan valituksen käsittelyn kanssa yhdessä. Samoin on tarkoituksenmukaista, että jos itse toimitusta koskeva valitus hyväksytään, voidaan samalla oikaista ulosottomaksut.

Edellä esitetyillä perusteilla voidaan todeta, että asianosaisten oikeusturvan ja asian joutuisan ja yksinkertaisen käsittelyn kannalta on tarkoituksenmukaista, että ulosottomaksuista valitetaan samalla tavalla kuin muusta ulosottotoimituksesta valitetaan. Ulosottomaksujen muutoksenhaun osalta ehdotetaan säädettäväksi viittaus ulosottolakiin. Mikäli ulosottomaksulaissa ei toisin säädetä, on soveltuvin osin voimassa, mitä täytäntöönpanosta ja muutoksenhausta ulosottolaissa säädetään. Tällainen viittausäännös tarkoittaisi myös sitä, että maksuprosessiin liittyvät ulosottomiehen toimivalta-, delegointi- ja valvontasäännökset tulisivat ulosottolaista. Lisäksi maksulakia ei tarvitsisi muuttaa, jos ulosoton muutoksenhakusäännökset uudistuvat. Esimerkiksi edellä mainituksa hallituksen esityksessä ulosottoviranomaisia ja ulosottoasioiden muutoksenhakua koskevan lainsäädännön uudistamisesta on ehdotettu ulosottomiehen itseoikaisusäännöksiä, jotka sopisivat myöskin ulosottomaksuihin.

3.2. Keskeiset ehdotukset

Taulukkomaksu

Rahasaatavan perimisestä ulosottomaksu ehdotetaan säädettäväksi samanlaisena taulukkomakuna kuin nykyään on voimassa. Laissa ehdotetaan säädettäväksi maksun perusteeksi se, että maksun suuruus riippuu perityn rahamäärän suuruudesta. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi taulukon alaraja ja ylärajaa. Alarajaksi ehdotetaan nykyisin käytössä olevaa alarajaa ja ylärajaksi korkeampaa ylärajaa kuin nykyään on käytössä. Taulukon yksityiskohtainen porrastus ehdotetaan säädettäväksi asetuk-

sella, jotta maksuissa tapahtuva esimerkiksi rahanarvon muutoksesta johtuva muutostarve ei edellytä lain muuttamista. Laissa säädettävä taulukkomaksun ylärajaa ei ehdoteta pakolliseksi, vaan se olisi katto, jota korkeammaksi asetuksella tarkemmin säädettäväksi ehdotettu taulukkomaksu ei voi nousta.

Myyntimaksu

Jos rahasaatavan perinnässä joudutaan realisoimaan ulosmitattua omaisuutta, aiheutuu valtiolle huomattavasti enemmän kustannuksia kuin, jos saaminen maksetaan rahana tai ulosmitataan rahana esimerkiksi palkasta tai eläkkeestä. Tämä lisäkustannus ehdotetaan katettavaksi kauppahinnasta päältä otettavana myyntimaksuna, joka ehdotetaan perittäväksi taulukkomaksun lisäksi. Myyntimaksu ehdotetaan perittäväksi kiinteän omaisuuden ja kiinnityskelpoisen irtaimen omaisuuden sekä asunto-osakkeiden pakkohuutokaupoista. Tällaisen omaisuuden pakkohuutokaupat ovat yleensä hyvin työläitä ja niistä aiheutuu ulosottoviranomaisille eniten kustannuksia. Jos jotain vähäarvoista tavaraa on ulosmitattu, esimerkiksi vanhanpuoleinen auto, ei maksu esineen realisoinnista saa olla korkea, mutta eivät myöskään valtiolle aiheutuneet kulut irtaimen pakkohuutokaupassa yhden esineen osalta yleensä ole korkeat, koska esineitä myydään yhdessä huutokaupassa useita. Tällaisen irtaimen esineen pakkohuutokaupasta kertyneistä varoista ei ehdoteta perittäväksi myyntimaksua, vaan niistä ehdotetaan perittäväksi vain taulukkomaksu kuten nykyäänkin peritään.

Estemaksu

Hakijalta rahasaatavan perinnässä perittävä estemaksu ehdotetaan säädettäväksi nykyiseltä pohjalta. Hakijan ulosottomaksuna estemaksu on poikkeus ulosoton yleisestä periaatteesta, että vastaaja kärsii kulut. Nykyään estemaksu on niin pieni, ettei tätä poikkeusta ole juuri arvosteltu, mutta jos estemaksu nousee kovin korkeaksi, saattaa epäkohtia ilmetä. Kuitenkin pidetään tärkeänä, että myös hakijalla on osittain vastuu ulosoton kustannuksista, esimerkiksi koska hakija päättää, kuinka usein hän lähettää varattomaksi todetun henkilön velat uudelleen perittäväksi.

Ulosoton massamenettelyn ja maksujen yksinkertaisuuden vuoksi ehdotetaan nykyisen käytännön jatkamista, jossa on vain yksi estemaksu, joka peritään aina estetilityksessä. Mikäli osa velasta on saatu perittyä, velallinen on saattanut maksaa jonkun verran taulukkomaksua, mutta kun loppu asiasta palautetaan estetilityksenä, hakijalta peritään estemaksu. Tämän vuoksi velallinen ja velkoja osittain vastaavat yhteisesti ulosoton kustannuksista esteiden osalta.

Estemaksun suuruus ehdotetaan määriteltäväksi esteen toteamisesta aiheutuvien keskimääräisten kokonaiskustannusten suuruiseksi. Nykyisillä kustannuksilla ja asiamäärillä laskettuna estemaksu tällä tavalla määriteltynä nousisi melkein kaksinkertaiseksi eli 50 markasta 90 markkaan.

Täytäntöönpanomaksu

Täytäntöönpanomaksu ehdotetaan koskeväksi muita täytäntöönpanoasioita kuin rahasaamisen perintää. Täytäntöönpanomaksu koskisi esimerkiksi häätöä, takavarikkoa, osamaksukauppalaan mukaista virka-apua ja tilitystä sekä muuta suoritustuomiota kuin maksuvelvollisuuden täytäntöönpanoa. Näistä täytäntöönpanotoimenpiteistä ehdotetaan perittäväksi täytäntöönpanomaksuksi nimetty asiakohtainen maksu, joka kattaisi kaikki samassa asiassa suoritettut täytäntöönpanotoimenpiteet. Maksu ehdotetaan määriteltäväksi keskimääräisten kokonaiskustannusten perusteella.

Maksuista vapautetut

Ehdotuksessa on poistettu kaikkia valtion viranomaisia koskeva vapautus ulosottomaksuista. Erikseen ehdotetaan säädettäväksi ne valtion viranomaiset kuten esimerkiksi veroviranomaiset, joilla säilyy vapautus ulosottomaksuista. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi, että elatusavut peritään maksutta. Tämä vapautus ehdotetaan koskemaan kaikkia elatusapuhakemuksia riippumatta siitä, onko kysymyksessä kunnan elatustukena maksama osuus vai lapselle suoraan maksettava elatusavun osuus. Käytännössä elatustuen osuutta ei pystytä perinnässä erottelemaan elatusavusta, koska molemmissa on yleensä hakijana kunta eikä ulos-

ottomies pysty seuraamaan, miten kunta tilittää perityt varat elatusavun ja elatustuen kesken.

Muutoksenhaku

Muutoksenhaun osalta ehdotetaan viittausta ulosottolain säännöksiin. Viittauksessa ulosottolakiin ehdotetaan nimenomaan mainittavaksi muutoksenhaku, jotta ei jäisi epäselväksi se ehdotettu periaate, että toimituksesta ja ulosottomaksusta valitetaan samalla tavalla.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Ulosottotoimen menot ovat noin 410 miljoonaa markkaa vuodessa. Vuonna 1992 ulosottomaksuina kertyi 168 miljoonaa markkaa ja vuonna 1993 ulosottomaksuina kertyi 279 miljoonaa markkaa. Keskimäärin ulosottotoimen menoista, joihin on laskettu myös välilliset kulut katetaan noin 60 %. Vuoden 1993 ulosottomaksutulojen nousu johtui taloudellisen laman aiheuttamasta poikkeuksellisesta tilanteesta, kaksista veronpalautuksista sekä ulosottomaksujen korotuksista.

Ehdotuksen mukaisesti ulosottomaksutulot lisääntyvät arviolta seuraavasti:

	milj.mk
Taulukkomaksujen korotukset	32,1
Estemaksun korotus	27,6
Ns. ohimaksun korotus	5,6
Myyntimaksu	10,1
Täytäntöönpanomaksu	4,7
Yhteensä	80,1

Valtion tulot lisääntyvät ehdotuksen mukaan arviolta noin 80 miljoonalla markalla.

Ulosottomaksuista vapautettujen asioiden kustannusvaikutus on arvioitu noin 80 miljoonaksi seuraavasti:

	milj.mk
Elatusapujen maksuvapaus	21
Sakkotuomioiden täytäntöönpano	18
Vapausrangaistusten täytäntöönpano	2
Verosaatavien täytäntöönpano	34

Ehdotuksen mukaan ulosottotoimen kustannusvastuu jakaantuisi arviolta seuraavasti:

		milj.mk
Maksuton ulosotto	20 % arviolta noin	80
Hakijan vastuu	20 % „ „	80
Velallisen vastuu	60 % „ „	250

Elatusavun säätäminen vapaaksi ulosottomaksusta parantaa jossain määrin lapsen taloudellista asemaa, sillä ulosmitatut varat tilitetään kokonaisuudessaan lapselle. Ulosotossa olevat elatusavut kertyvät usein palkan ulosmittauksella osasuorituksena kerran kuussa ja täten lapselle kertyy kunakin kalenterikuukautena ulosottomaksun verran enemmän rahaa silloin, kun ei ole kysymyksessä kunnan suorittaman elatustuen osuus. Ehdotettu elatusavun maksuvapautus tuo myös kunnalle säästöjä, koska kunta maksaa lapselle elatus-tukea ja kunta hakee ulosoton kautta tätä elatustuen osuutta. Vuonna 1993 elatusapumaksujen täytäntöönpanohakemuksista kertyi ulosottomaksuja noin 20,9 miljoonaa markkaa. Tästä summasta ei voi sanoa, miten se jakaantuu kunnan ja elatusavun saajan kesken.

Estemaksun korotus koskee valtaosaltaan vakuutusyhtiöitä ja suuria perintäyrityksiä. Estemaksun nousu 50 markasta 90 markkaan tarkoittaa vuositason laskettuna esimerkiksi vakuutusyhtiöille noin 15 miljoonan markan lisäkustannusta vuodessa.

4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksellä on vähäisiä muutoksia ulosottoviranomaisten työnkulkuihin, mutta varsinaisia organisaatiomuutoksia tai henkilöstölisäyksiä siitä ei aiheudu.

4.3. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Esityksessä ehdotettu taulukkomaksun yläpään rajausta ja uusi myyntimaksu tuovat jossain määrin lisäkustannuksia ulosottovelallisille. Estemaksun suuruuden määrittely tuo lisäkustannuksia ulosoton hakijoille. Tämä saattaa lisätä korotuspaineita vakuutusmaksuihin. Elatusapujen periminen maksuita parantaa elatusapua saavien lasten asemaa.

5. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriön 11

päivänä maaliskuuta 1993 asettamassa työryhmässä virkatyönä. Työryhmässä on ollut edustettuna oikeusministeriön lisäksi valtiovarainministeriö, sisäasiainministeriö, verohallitus ja Tampereen kaupunginvoudinvirasto.

Esityksestä ovat antaneet lausunnon valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, verohallitus, ulosoton ammattijärjestöt, Suomen Kuntaliitto, Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto, Työeläkelaitosten Liitto, Suomen Perimistöimistöjen Liitto.

Lausuntojen perusteella esitystä on muutettu poistamalla estemaksun uudistusperinnän kieltevä lause ja myyntimaksun määrittely prosentuaalisena kaikkia pakkohuutokauppoja koskevana maksuna. Lisäksi maksuista vapautettuihin viranomaisiin on lisätty verohallinnon viranomaiset. Hakijoiden edustajien sekä ammattijärjestöjen lausunnoissa on arvosteltu sitä, että hakijan vastuuta kasvatetaan estemaksun korotuksen muodossa. Esitys lähtee siitä, että myös hakijan tulee olla osittain vastuussa ulosoton kustannuksista. Tällä perusteella ehdotetaan estemaksua, joka peritään hakijalta, mikäli asiakirjat palautetaan hakijalle perimistä kohdanneen esteen vuoksi tai hakijan peruutettua hakemuksensa, ja että estemaksun suuruus määräytyy esteen toteamisesta aiheutuvien keskimääräisten kokonaiskustannusten mukaan. Täytäntöönpanomaksua on lausunnoissa arvosteltu joissain tapauksissa liian korkeaksi. Esitys lähtee siitä, että ulosottomenettely on massamenettelyä, joten maksuja ei voi olla monenlaisia, vaan täytäntöönpanomaksun tulee vastata keskimääräisiä kokonaiskustannuksia.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys ulosottoviranomaisia ja ulosottoasioiden muutoksenhakua koskevan lainsäädännön uudistamisesta. Siinä on ehdotettu ulosottotoimilain kumoamista 1—4 §:ää koskevilta osin. Tässä esityksessä ehdotetaan ulosottotoimilain kumoamista 5 ja 6 §:ää koskevilta osin. Koska tarkoitus on kumota ulosottotoimilaki, tulisi eduskuntakäsittelyn yhteydessä muuttaa myöhemmin voimaan tulevaksi tarkoitettua esitystä siten, että ulosottotoimilaki tulee kokonaisuudessaan kumotuksi.

Esitys liittyy valtion vuoden 1995 talousar-

vioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä, koska esitys lisää ulosottotoimen tuloja ja ehdotetut maksuvapautukset

vähentävät ulosottomaksuista vapautettujen viranomaisten menoja.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

Yleistä. Ulosottolain 8 luvun 5 a §:n mukaan ulosotosta valtiolle aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi perittävistä maksuista säädetään erikseen. Ulosottomaksuista säädetään ulosottotoimesta annetun lain 5 ja 6 §:ssä. Tämä laki on ehdotettu kumottavaksi muilta osin paitsi maksujen osalta. Ulosottomaksuista ehdotetaan säädettäväksi oma laki, joten ulosottotoimesta annettu laki voitaisiin kumota kokonaan.

1 §. *Soveltamisala.* Paikallisia ulosottoviranomaisia ovat kaupunginvoudinvirasto ja nimismies sekä Ahvenanmaan maakunnassa maakunnanvoudinvirasto. Kaupunginvoudinvirastona Helsingin kaupungissa on ulosottovirasto. Piirihallintoviranomaisena ja ulosotonhaltijana on lääninhallitus. Lakiehdotus ei koske ulosotonhaltijan suoritteista perittäviä maksuja. Paikalliset ulosottoviranomaiset ovat toimeenpanijoina ulosottolaissa säädetyissä ulosottoasioissa ja toimivat rikostuomioiden täytäntöönpanoviranomaisina. Toimeenpanijana ulosottoasioissa on ulosottolain 1 luvun 2 §:n mukaan ulosottomies. Ulosottomiehen apuna toimii ulosottolain 1 luvun 2 §:n 3 momentin mukaan avustava ulosottomies. Yksittäisen täytäntöönpanotehtävän ulosottomies saa ulosottolain luvun 2 §:n 3 momentin mukaan tarpeen mukaan antaa myös muun alaisensa viranhaltijan suoritettavaksi. Edellä selostettujen täytäntöönpanotehtävien lisäksi ulosottomiehen palveluksia pyydetään erilaisten todistusten antamisessa.

Erityislaeissa on säädetty täytäntöönpanon maksuttomuudesta. Maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 9 §:n nojalla maksuttoman oikeudenkäynnin saanut saa maksuttoman täytäntöönpanon sitä ensimmäistä kertaa hakiessaan. Yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa asetuksessa (58/93) säädetään, että

velallinen ei ole velvollinen suorittamaan ulosottomaksuista annetussa asetuksessa tarkoitettua ulosottomaksua ulosottomiehelle tekemistään suorituksista. Pohjoismaiden välisen elatusapusopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain (702/62) nojalla täytäntöönpanosta ei saa aiheutua maksuja elatusapuun oikeutetulle, ellei täytäntöönpano ole tapahtuva kiinteään omaisuuteen nähden säädetyssä järjestyksessä. Ehdotuksella ei ole tarkoitus kumota tällaisia erityissäännöksiä, vaan ulosottomaksut ehdotetaan perittäväksi, jollei muualla toisin säädetä.

Ulosottolain 8 luvussa on säännökset ulosottoasian kuluista. Nämä ulosottolain säännökset on tarkoitus jättää edelleen voimaan ja ne uudistetaan aikanaan ulosottolain uudistusten yhteydessä. Täytäntöönpanossa erotetaan toisistaan ne toimenpiteet, joista aiheutuvat menot ulosottoviranomaiset maksavat valtion budjettivaroista, niistä toimenpiteistä, joiden kulut ulosottolain 8 luvun nojalla laskutetaan sellaisenaan maksuvelvolliselta niiden kiertämättä valtion budjetin kautta. Tällaisia kuluja ovat esimerkiksi turvaamistoimen täytäntöönpanossa esineen varastoinnista tai siirtämisestä ulkopuoliselle maksetut kulut tai pakkohuuto-kaupan kuuluttamisesta maksetut ilmoituskulut. Oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 10 §:ssä (1065/91) kuluilla tarkoitettaneen sekä turvaamistoimenpiteestä aiheutuneita ulosottolain 8 luvussa tarkoitettuja kuluja että ulosottoviranomaiselle suoritettuja ulosottomaksuja. Lisäksi selvyiden vuoksi ehdotettavassa laissa säädettäisiin, että postimaksuja, pankkien palvelumaksuja sekä ulosottomiehen viran puolesta hankkimista rekisteriselvityksistä eri viranomaisten perimiä maksuja ei pidetä erikseen suoritettavina kuluina. Esimerkiksi Autorekisterikeskus perii kiinnityskelpoisten ajoneuvojen rasiustodistuksista ulosottomieheltä maksun.

Samoin ulosottoviranomaiset maksavat Postipankki Oy:lle noin 5 miljoonaa markkaa vuodessa erilaisia toimitusmaksuja ulosottopiirien rahaliikenteestä. Tällaiset kustannukset ehdotetaan otettavaksi huomioon ulosottomaksun suuruutta määrättäessä. Näitä maksuja ei nykyäänkään peritä erikseen kuluina.

Selvyyden vuoksi ehdotetaan säädettäväksi, että haastetiedoksiannosta valtiolle perittävistä maksuista säädetään erikseen, koska haastemieslain 1 §:n (1435/92) nojalla nimismiespiirissä avustava ulosottomies on myös haastemies ja haastemieslain 6 §:n nojalla haastamisen ja tiedoksiannon on oikeutettu suorittamaan niin kuin haastemies ulosottomies sekä kaupunginvoudinviraston avustava ulosottomies. Haastemiehen suorittamista tiedoksiannoista perittävistä maksusta säädetään tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun asetuksen (774/93) 4 §:ssä.

2 §. *Ulosottomaksut.* Kullekin ulosottomaksulle ehdotetaan selvyyden vuoksi säädettäväksi oma nimike. Nimikkeet olisivat taulukkomaksu, estemaksu, myyntimaksu, täytäntöönpanomaksu sekä todistus- ja jäljennösmaksu. Ulosottomaksujen nimikkeet on määritelty nykyisin vallitsevien epävirallisten nimitysten pohjalta. Myyntimaksu on uusi maksulaji. Täytäntöönpanomaksusta on nykyisin käytetty epävirallista nimitystä muu ulosottomaksu. Koska ulosotossa on paljon asioita, ehdotetaan mahdollisimman yksinkertaista ulosottomakujärjestelmää.

3 §. *Maksujen suuruus.* Pykälän 1 momentissa rahasaatavan perinnässä ehdotetaan säilytettäväksi nykyinen periaate, että velallisen on suoritettava rahasaamisen perimisestä ulosottomaksu, jonka suuruus määräytyy saatavalle kertyneen markkamäärän mukaan. Jos velallisella on useita velkoja ulosotossa, määräytyy velkojen oikeus saada maksu kustakin suorituksesta siten kuin velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetussa laissa (1578/92) säädetään. Kullekin saatavalle kertyvä rahamäärä ilmenee perimiskuitista. Saatavalle kirjoitetun perimiskuitin loppusumman mukaan peritään ulosottomaksu. Tämä perimiskuitikohtainen ulosottomaksu on samalla saatavakohtainen eli asiakohtainen ulosottomaksu. Järjestely on tarpeen, koska ulosottolaki säättää yksittäisen asian täytäntöönpanosta. Asiakohtainen ulosottomaksu on selkeä myös varojen tilityksen kannalta, koska perimiskuitista ilmenee, miten

varat tilitetään. Varojen tilityksessä, joka tapahtuu ulosottopiirissä kerran viikossa, virkavarain tilille saapuneen rahan tiliotteesta näkyy, paljonko velallinen on maksanut rahaa ja perimiskuitista ilmenee, paljonko hakijalle (velkojalle) tilitetään ja paljonko valtiolle siirretään ulosottomaksuna. Samoin saatavakohtainen ulosottomaksu on selkeä muutoksenhaun kannalta, sillä jos toimitus oikaistaan, tulee samalla voida oikaista peritty ulosottomaksu.

Rahasaatavan perimisessä ehdotetaan taulukkomaksuksi nimettyä ulosottomaksua, joka olisi taulukon muotoinen kiinteä maksu, mutta porrastuisi perityn rahamäärän suuruuden mukaan. Laissa ehdotetaan säädettäväksi taulukon alaraja ja taulukon yläraja suhteessa perittyyn markkamäärään. Yksityiskohtainen taulukon säätely ehdotetaan säädettäväksi asetuksella, koska taulukon porrastuksen yksityiskohtainen säätäminen rahanarvon muutosten tai ulosoton kustannustason muutoksen vuoksi lailla on liian työläs järjestelmä.

Taulukkomaksun alaraja ehdotetaan samaksi kuin se on nykyään ulosottomaksuista annettussa asetuksessa. Siten enintään 400 markan saatavasta ulosottomaksu olisi 40 markkaa. Enintään 400 markan perityistä saatavista kertyi vuonna 1993 arviolta noin 280 000 ulosottomaksua ja yli 400 markkaa ja enintään 1 000 markkaa perityistä saatavista arviolta noin 260 000 ulosottomaksua. Siis voimassa olevan maksutaulukon kahden alimman portaan ulosottomaksuja kertyi yhteensä runsas puoli miljoonaa ulosottomaksua. Kaikkiaan kertyi arviolta noin 3,5 miljoonaa ulosottomaksua. Koska Suomessa palkan ja eläkkeen ulosmittauksella peritään paljon pieniä saatavia ja koska taulukkomaksu voi olla niin sanotuille monivelallisille liian ankara, ehdotetaan, että taulukon alarajaa ei koroteta. Rahan jakamista palkan ulosmittauksissa tasoittaa osaltaan ulosottolain 6 luvun 23 §, jonka mukaan toistuvaistuloon kohdistuvassa ulosmittauksessa tai velallisen toistuvaissuorituksessa voidaan, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, jakaa ulosmitatut tai ulosottomiehelle muuten kertyneet varat vuorotellen velkojen kesken. Sen sijaan taulukon yläpäähän ehdotetaan korotus, jota ei asetuksella ole tarkoitus heti ottaa käyttöön, vaan se olisi vain mahdollisuutena, jos rahanarvon muutos tai muut syyt sitä vaativat. Esimerkiksi jos velallisten asioiden laatu muuttuisi siten, että monivelalliset vähenisivät ulosotossa tai jos ulosottotoimin-

taan ja sitä kautta ulosottotoimen kustannustasoon säädettäisiin muutoksia. Ehdotettu taulukon alapään ulosottomaksu ei missään asiassa vastaa ulosoton keskimääräisiä kustannuksia. On arvioitu, että yhden asian pienin käsittelykustannus on noin 100 markkaa ja keskimääräinen asian hinta on noin 140 markkaa. Korkeimmaksi taulukkomaksuksi ehdotetaan säädettäväksi 2 000 markkaa, joka perittäisiin, silloin kun peritty saatava ylittää 100 000 markkaa.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi estemaksusta tapauksissa, joissa hakijan pyytämiin perintätoimiin ei voida ryhtyä ja joissa asiakirjat palautetaan hakijalle ilmoittamalla, miksi perintä on estynyt. Yleisimmät perinnän esteet ovat: velallisen varattomuus, velallinen on tuntematon, velallinen on konkurssissa, velalliselle on myönnetty velkajärjestely. Perintä estyy myös, jos hakija peruuttaa hakemuksensa. Ulosottihakemuksen vuoksi ulosottomiehen on periaatteessa ryhdyttävä kaikkiin ulosottolain säätämiin menettelytapoihin. Koska ulosoton menettelytavat on ulosottolaissa säädetty, ehdotetaan kaikille esteille yksi, samansuuruinen maksu, jonka taso määräytyisi esteen toteamisesta keskimäärin aiheutuvien kokonaiskustannusten suuruiseksi. Esteiden jakaminen halpoihin ja kalliisiin esteisiin on käytännössä erittäin vaikeaa ja vaatisi ulosottolakiin määrittelyjä esteen toteamisesta. Asetuksella ehdotetaan säädettäväksi estemaksun markkamääräinen hinta. Työnä esteen toteamiseen kuuluu asian sisäänkirjaus, velallisen rekisteriselvitys (osoitetiedot), maksukehityksen lähettäminen, työpaikkatiedot sekä monet muut varallisuusselvitykset. Hakijan tulee suorittaa estemaksu myös, jos velka on tullut osittain perittyä, sillä tällaisissa tapauksissa saamiselle tehdään rahatilitus siltä osin kuin varoja on kertynyt ja estetilitus siltä osin, kuin perinnän estyminen on todettu.

Estemaksu ehdotetaan määriteltäväksi hakijan suorittamaksi maksuksi. Nykyään oikeusministeriön ulosottomaksuja koskevan ohjeen (12.12.1990/2443/36/90 OM) mukaan, jos ulosoton hakija on joutunut suorittamaan ulosottomaksun, koska sitä ei velalliselta ole saatu perityksi, on hakijalla oikeus periä velalliselta takaisin aikaisemman ulosottoyhteyden yhteydessä maksamansa ulosottomaksut ja muut ulosottokulut täytäntöönpanokirjaan tehdyn todistuksen perusteella. Nykyisellään estemaksu on hakijalle niin alhainen, että esteellä

palautettu asia lähetetään ulosottoon uudelleen usein lyhyin väliajoin ja vain varmuuden vuoksi. Nykyisellään katsotaan, että yksityisoikeudellisissa asioissa velkojan tulee olla vastuussa siitä, kenelle velkaa myöntää. Toisaalta estemaksun hinnoittelussa on pidettävä huolta, että myös vähävaraiset henkilöt voivat hakea täytäntöönpanoa. Estemaksu ehdotetaan määritettäväksi esteen toteamisesta aiheutuvien keskimääräisten kokonaiskustannusten suuruiseksi, jolloin estemaksun hinta nousisi nykyisillä asiamäärillä ja kustannuksilla laskettuna 50 markasta 90 markkaan.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi myyntimaksusta silloin, kun rahasaatavan perimisessä joudutaan realisoimaan ulosmitattua omaisuutta, mikäli saatava ei ole tullut vapaaehtoisesti suoritetuksi eikä sitä ole voitu suorittaa palkan-, eläkkeen- tai muun tulon ulosmittauksella. Ennen pakkohuutokaupan järjestämistä on saatavan perimiseksi valtiolle syntynyt samat kulut kuin muutoinkin rahasaatavan perimisestä. Siksi ehdotetaan, että omaisuuden myynnistä peritään erillinen myyntimaksu taulukkomaksun lisäksi. Myyntimaksu ehdotetaan perittäväksi niistä pakkohuutokaupoista, joista ulosottoviranomaisille aiheutuu eniten työtä ja siksi myyntimaksu ehdotetaan perittäväksi ulosmitatun kiinteistön, määräalan, alusrekisteriin merkityn aluksen, ilma-aluksen, asunto- tai kiinteistöyhtiön osakkeen sekä autokiinnityslain 1 §:ssä (5/77) mainittujen kiinnityskelpoisten ajoneuvojen ja työkonien pakkohuutokaupoista. Muiden irtainten esineiden pakkohuutokaupoista ei ehdoteta perittäväksi myyntimaksua, vaan realisoinnista perittäisiin taulukkomaksu kullekin saatavalle tilitettävän markkamäärän mukaan kuten nykyäänkin peritään. Ehdotetun myyntimaksun ulkopuolelle jäävän irtaimen omaisuuden pakkohuutokaupoissa on hyvin erilaisia esineitä kuten televisioita, mattoja, henkilöautoja ynnä muita, joten erillisen kiinteän myyntimaksun määrittelemine ja soveltamine tällaisten vähäarvoisten esineiden myynnissä saataisi vaikeuttaa käytännön ulosmittaustoimintaa. Lisäksi tällaisten irtainten esineiden pakkohuutokaupoissa myydään useita esineitä samanaikaisesti, jolloin valtiolle aiheutuneet kustannukset jakaantuvat monelle asialle.

Kiinteistön pakkohuutokauppaan soveltuu parhaiten kiinteä markkamäärältään määritelty myyntimaksu ulosottolain 5 luvun 28 §:ssä tarkoitetun alimman hyväksyttävän tarjouksen ja

ulosottolain 5 luvun 25 §:ssä tarkoitettujen velkojainluettelon laadintaa koskevien säännösten vuoksi. Kiinteistön pakkohuutokaupassa alimman hyväksyttävän tarjouksen tulee ylittää kulut, ehdotettu myyntimaksu ja hakijaa paremmalla etuoikeussijalla olevien velkojien saatavat. Myyntimaksu tulee merkitä myös velkojainluetteloon, joka on perusteena kauppahinnan jaossa. Tästä syystä myyntimaksu tulee määritellä kiinteänä markkamääräisenä maksuna, joka on tiedossa laadittaessa velkojainluetteloa ja määriteltäessä alinta hyväksyttävää tarjousta kiinteistön pakkohuutokaupassa. Myyntimaksu ehdotetaan määriteltäväksi suoritteiden tuottamisesta valtiolle aiheutuvien keskimääräisten kokonaiskustannusten suuruiseksi. Suurin työ on yleensä kiinteistöjen pakkohuutokaupoissa, joten asetuksella voitaisiin säätää korkeampi myyntimaksu kiinteistöjen pakkohuutokauppoihin kuin esimerkiksi asunto-osakkeiden pakkohuutokauppoihin. Kiinteistön pakkohuutokaupasta aiheutuvat kustannukset eivät aina riipu kiinteistön arvosta, sillä esimerkiksi vähempiarvoisen kiinteistön rajojen ja rasitteiden selvittämisessä sekä arvon määrittelyssä saattaa olla paljon työtä.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan kaikista muista ulosottomiehen täytäntöönpanotoimenpiteistä kuin rahasaatavan perinnästä ulosottomaksuna perittäväksi kiinteä, asiakohtainen maksu. Tällainen ulosottomaksu peritään nykyäänkin. Tätä maksua ehdotetaan selvyiden vuoksi nimitettäväksi täytäntöönpanomaksuksi, jolloin nimitys kuvaa selvemmin täytäntöönpanotoimituksia ja eroaa rahasaatavan perinnästä ehdotetusta taulukkomaksusta ja estemaksusta. Täytäntöönpanotoimituksia ovat esimerkiksi hädöt, osamaksukauppalaan mukaiset tilitykset, turvaamistoimenpiteet, lähinnä takavarikot ja teettotuomioiden täytäntöönpanot. Täytäntöönpanomaksu ehdotetaan säädettäväksi vastaamaan suoritteiden tuottamisesta valtiolle aiheutuvien keskimääräisten kokonaiskustannusten suuruutta.

Ulosottomieheltä pyydetään erilaisia todistuksia. Esimerkiksi verotusta varten pyydetään todistuksia maksetuista koroista kalenterivuoden ajalta sekä maksetuista elatusavusta, vaikka velallinen saa nämä tiedot perimiskuiteista, jotka hän on saanut maksutta jokaisen maksusuorituksen yhteydessä. Ulosottoasetuksen 7 §:n (162/85) nojalla ulosottomies antaa todistuksia päiväkirjakorttiin merkityistä seikoista sekä todistuksia luottotietotoimintaa varten.

Todistusmaksujen ja jäljennösmaksujen ehdotetaan määräytyvän suoritteiden tuottamisesta valtiolle aiheutettujen keskimääräisten kokonaiskustannusten suuruiseksi.

4 §. *Maksujen perintä.* Ulosoton asianosaisten ulosottomaksujen maksuvelvollisuus ehdotetaan säilytettäväksi perusteitaan samanlaisena kuin se on nykyään. Asianosaiset ovat vastuussa ulosottomaksuista sen jälkeen, kun asia on saapunut ulosottoon. Kun asia on saapunut ulosottoon, syntyy valtiolle yleensä myös kustannuksia, joten maksuvelvollisuuden alkamisajankohta perustuu kulujen aiheutumiselle ja selkeydelle.

Rahasaatavan perinnässä velallisen ulosottomaksuksi ehdotettu taulukkomaksu ja myyntimaksu ehdotetaan perittäväksi rahamäärästä päältä ennen kuin se tilitetään hakijalle. Nämä maksut ehdotetaan otettavaksi kertyneestä rahamäärästä sen jälkeen, kun ulosottolain 8 luvussa tarkoitettut kulut on suoritettu. Taulukkomaksu ehdotetaan edelleen säilyväksi perimiskuitikohtaisena maksuna siten, että maksun suuruus määräytyy perimiskuitin loppusumman mukaan, mutta tilitettäessä varoja ehdotetaan ensin maksettavaksi ulosottolain 8 luvun mukaiset kulut ja seuraavaksi ulosottomaksut ja loput rahavaroista ehdotetaan jaettavaksi velkojille siten kuin velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetussa laissa säädetään. Taulukkomaksu ehdotetaan edelleen perittäväksi niin sanotuissa ohimaksutapauksissa. Velallinen saattaa maksaa ulosotto-perinnässä olevan velkansa suoraan hakijalle välttääkseen ulosottomaksuja. Kuitenkin valtiolle on aiheutunut kustannuksia siitä lähtien, kun asia on saapunut ulosottoon, joten myös niissä tapauksissa, kun saaminen ulosoton aikana maksetaan suoraan velkojalle, ehdotetaan perittäväksi ulosottomaksu.

Muita asioita kuin rahasaatavan perimistä koskeva täytäntöönpanomaksu ehdotetaan perittäväksi täytäntöönpanon yhteydessä paitsi turvaamistoimissa ja osamaksukauppalaan mukaisissa virka-avuisissa ja tilityksissä. Maksuvelvolliseksi ehdotetaan ensisijaisesti velallista ja toissijaiseksi maksuvelvolliseksi ehdotetaan toimenpiteen hakijaa. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että hädän yhteydessä hädettävältä pyritään perimään täytäntöönpanomaksu ja vain, jos hädettävältä ei saada täytäntöönpanomaksua perityksi, se peritään hädän hakijalta. Jos häätöpyyntö peruutetaan, täytäntöönpanomaksu peritään hakijalta.

Turvaamistoimenpiteissä täytäntöönpanomaksun maksuvelvollisuus ehdotetaan nykyisen käytännön mukaisesti säädettavaksi hakijalle, koska turvaamistoimenpide on väliaikainen ja vasta lopullisessa päätöksessä tuomioistuin ratkaisee oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 10 §:n nojalla kenen korvattavaksi lopullisesti jäävät turvaamistoimen täytäntöönpanosta aiheutuneet kulut. Osamaksukauppalaan mukaisessa tilityksessä hakijan hyväksi luetaan kaupahinnan ja kulujen lisäksi myös hakijan maksama ulosottomaksu, joten hakijan maksuvelvollisuus ehdotetaan säilytettäväksi yksinomaisena.

5 §. *Maksuvelvollisuudesta vapaat.* Sakko ja uhkasakko ehdotetaan perittäväksi edelleen ilman ulosottomaksua. Samoin ehdotetaan nykyisen periaatteen mukaisesti, että täytäntöönpanossa vankeusrangaistusta, sakon muutorangaistusta tai päätöstä, jolla tietty omaisuus on tuomittu valtiolle menetetyksi, ei ulosottomaksua peritä. Toisin kuin nykyisin myös rahamäärän menettämisseuraamuksen täytäntöönpano ehdotetaan maksuttomaksi. Käytännössä kysymyksessä on esimerkiksi rahamäärät, jotka poliisi on ottanut tuomitulta tavattaessa takavarikkoon. Tämä valtiolle tuomittu rahamäärä on tulkittu sakkorangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain (318/63) ja sakkorangaistusten täytäntöönpanosta annetun asetuksen (321/69) nojalla valtion saamiseksi, joten ulosottomies perii perimiskuitin loppusumman mukaan ulosottomaksun. Menettämisseuraamukset liittyvät kiinteästi rangaistusten täytäntöönpanoon, joten sekä rahana että tavarana tuomitut menettämisseuraamukset ehdotetaan perittäväksi maksuitta. Lisäksi selvyiden vuoksi ehdotetaan mainittavaksi, että rikesakon täytäntöönpanossa velalliselta peritään taulukkomaksu. Tämä on nykyinen käytäntö, joka ehdotetaan selvennettäväksi lailla. Rikesakkolain (66/83) 18 §:n mukaan rikesakkomääräyksen täytäntöönpanosta on voimassa, mitä lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanosta ja sakkojen perimisestä on säädetty. Rikesakkoa ei kuitenkaan saa muuntaa vankeudeksi. Maksuvapautus ei ehdotetun säännöksen mukaan koske esimerkiksi pysäköintivirhemaksuja eikä valtiolle maksettavaksi tuomittuja korvauksia. Sen sijaan rikosasian asianomistajalle täytäntöönpano ehdotetaan maksuttomaksi. Tämä tulee kysymykseen silloin, kun rikosasian asianomistaja hakee tuomittuja korvauksia ja

täytäntöönpanossa todetaan este eli velallinen on esimerkiksi varaton. Esitys vastaa tältä osin nykyistä lakia.

Oikeushallinnon viranomaiset hakevat pääasiallisesti sakkojen ja vapausrangaistusten täytäntöönpanoa. Tämä hakijataho ehdotetaan edelleen vapautettavaksi ulosottomaksuista. Syyttäjää, tutkinnanjohtajaa tai pidättämiseen oikeutettu virkamies voivat pakkokeinolain (450/87) 2 luvun 3 §:n ja 3 luvun 2 §:n nojalla päättää matkustamiskiellosta, hukkaamiskiellosta ja vakuustakavarikosta, joten syyttäjää ja esitutkintaviranomaiset ehdotetaan edelleen vapautettavaksi ulosottomaksuista.

Veroviranomaiset ovat ulosoton suuri hakijataho. Koska lääninveroviraston velvollisuus on yrittää jatkaa perintää, jos verovelvollinen tavanaan, velalliselle ilmaantuu ulosmittavaa tuloa tai varallisuutta tai este muusta syystä poistuu, ei aiheuttamisperiaatteen mukaan ulosottoviranomaisten perimä estemaksu soveltu perittäväksi veroviranomaisilta. Tällä perusteella veroviranomaisille ehdotetaan edelleen säädettavaksi vapautus ulosottomaksusta, mikä tarkoittaa estemaksua, koska jos verovelvolliselta saadaan verovelka perittyä, hän maksaa taulukkomaksun.

Elatusapu sekä vahingonkorvauslain (412/74) 5 luvun 4 §:n nojalla lapselle tuomittu elatusapu ehdotetaan perittäväksi maksuitta. Tämä on uusi maksuvapautus. Nykyään tällaisia elatusapuhakemuksia tulee pääasiallisesti kunnilta. Tavallisimmin elatusvelvollisten palkasta ulosmitataan kuukausittain tietty markkamäärä tilitettäväksi kunnalle elatusapuvelan lyhennyksenä. Nykyisin jokaisesta erästä peritään ensin ulosottomaksu. Kunnalle ja kunnalta edelleen lapselle tilitettävää rahamäärää halutaan nostaa, joten ehdotetaan, että ulosottomaksua ei peritä, jolloin lapselle tilitettävä osuus kasvaa. Kunnalle tilitettävästä osuudesta ei käytännössä pystytty erottamaan sitä osaa, joka on kunnan elatusapueuvelan osuutta, joten yksinkertaisuuden vuoksi ulosottomaksu ehdotetaan poistettavaksi myös kuntien velkoman elatusapueuvelan osalta. Ulosottomaksun poistaminen elatusapueuvelan osalta ei vaikuta lapselle tilitettävään rahamäärään. Maksuvapautus ehdotetaan koskemaan sekä elatusavun hakijan estemaksua että elatusavun maksajan taulukkomaksua. Maksuvapautus koskee eniten vähävaraisia elatusapueuvelallisia, koska varakkailta elatusapueuvelallisilta velka saadaan yleensä pe-

rittyä nopeammin ja varakkaat henkilöt ovat harvemmin ulosotossa elatusapuvelallisina. Käytännössä on työlästä erotella päätöksistä niitä harvinaisia elatusapupäätöksiä, jotka koskevat muita kuin lapsia. Tästä syystä ja koska, jos elatusapua on tuomittu maksettavaksi muulle kuin lapselle, on kysymyksessä sosiaalisesti heikossa asemassa oleva henkilö, ehdotetaan, että kaikki elatusapuperintää koskevat asiat ovat vapaat ulosottomaksuista.

Koska käytännössä voi ilmetä tapauksia, joissa ulosottomaksun periminen olisi kohtuutonta, ehdotetaan, että asetuksella voidaan säätää vapautus ulosottomaksuista, mikäli siihen on oikeudenhoitoon tai sosiaalisiin tarkoituksiin liittyen perusteltua syytä. Myös ulosottomiesten välinen virka-apu olisi edelleen maksetonta. Tästä ei ole tarpeen erikseen säätää, koska virka-apua pyytännyt ulosottomies ei ole ulosoton asianosainen.

6 §. *Viittaussäännös.* Ulosottomaksujen määrittämiseen liittyvät menettelytavat ovat kiinteästi sidoksissa varsinaisiin täytäntöönpanotoimituksiin. Tästä syystä ehdotetaan ulosottomaksujen määrittämisessä soveltuvin osin noudatettavaksi, mitä ulosottolaissa säädetään. Tämä tarkoittaa lähinnä ulosottolain 1 luvun säännöksiä ulosottomiehen toimivallasta, delegoinnista ja valvontavelvollisuudesta sekä muutoksenhakua koskevia säännöksiä.

Säännöksessä ehdotetaan nimenomaisesti mainittavan, että muutoksenhaun osalta noudatetaan, mitä ulosottolaissa säädetään, jotta ulosottomaksulaista ilmenisi selvästi se ehdotettu periaate, että ulosottomaksuista haetaan muutosta samalla tavalla kuin varsinaisesta täytäntöönpanotoimituksesta. Muutoksenhakusäännöksen osalta viittaus ulosottolain muutoksenhakua koskeviin säännöksiin on tärkeä myös siksi, että ulosottolain muutoksenhakusäännöksiä on hallituksen esityksessä ulosottoviranomaisia ja ulosottoasioiden muutoksenhakua koskevan lainsäädännön uudistamisesta ehdotettu muutettavaksi ja mikäli nämä muutokset toteutetaan, niiden tulisi koskea myös ulosottomaksuja.

Verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetun lain (367/61) 1 §:n nojalla julkiset maksut saadaan ulosottaa ilman tuomiota ja päätöstä. Tavaksi on muodostunut, että selvyiden vuoksi tämä periaate kirjoitetaan vielä kuhunkin julkisia maksuja koskevaan lakiin tai asetukseen erikseen. Tästä syystä ehdotetaan,

että ulosottomaksulain mukaiset maksut ovat ulosottokelpoisia ilman eri tuomiota tai päätöstä siten kuin verojen ja maksujen perimistä ulosottotoimin annetussa laissa säädetään. Säännös vastaa muita valtion maksujen perimistä ulosottotoimin koskevia säännöksiä.

7 §. *Tarkemmat säännökset.* Ehdotetussa laissa ulosottomaksuista on hallitusmuodon 62 §:n mukaisesti määritelty ulosottoviranomaisten suoritteiden maksullisuus sekä perittävien maksujen suuruuden yleiset perusteet. Tarkemmat säännökset ulosottomaksuista ja lain täytäntöönpanosta ehdotetaan annettavaksi asetuksella. Jotta rahasaatavan perintään ehdotettu taulukkomaksu saataisiin käytännössä toimivaksi, yleiset perusteet markkamäärien osalta on laissa määritelty vain taulukon ylä- ja alarajan osalta.

Maksujen perintään liittyvät tarkemmat säännökset ehdotetaan säädettäväksi asetuksella. Täytäntöönpanomaksua nykyisin vastaava maksu peritään käytännössä joissakin epävarmoissa tapauksissa etukäteen. Myös eräät ulosottokulut voidaan vaatia etukäteen. Täytäntöönpanomaksun etukäteen periminen ehdotetaan säilytettäväksi. Sama mahdollisuus ehdotetaan myös todistus- ja jäljennösmaksulle, koska tilattuja asiakirjoja ei aina noudeta tai lunasteta. Estemaksu, täytäntöönpanomaksu sekä todistus- ja jäljennösmaksu ovat ehdotuksen mukaan sellaisia ulosottomaksuja, jotka voidaan periä jälkikäteen laskulla. Jos laskua ei makseta tiettyä ajankohtana, ehdotetaan viivytyksestä aiheutuvat kulut korvattavaksi kiinteällä viivästysmaksulla tai viivästyskorolla.

Ulosottomaksuista ei ehdoteta säädettäväksi oikeusministeriön päätöksellä, vaan säätäminen ehdotetaan tehtäväksi asetuksella, koska taulukkomaksun tarkempi säätäminen sekä perintää ja viivästyskorkoa koskevat säännökset on annettava asetuksella.

8 §. *Voimaantulo.* Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan noin kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Lailla kumotaan samalla ulosottotoimilain 5 ja 6 §:ssä olevat ulosottomaksuja koskevat säännökset.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Asetuksella säädettäisiin tarkemmin ulosot-

tomaksuista ja lain täytäntöönpanosta sekä maksuajasta ja maksun suorittamisen laiminlyönnin johdosta perittävistä viivästyskorosta tai kiinteästä viivästysmaksusta. Asetuksella voitaisiin säätää, ettei ulosottomaksuja peritä, jos siihen on oikeudenhoitoon tai sosiaalisiin tarkoituksiin liittyen perusteltua syytä. Luonnos asetukseksi ulosottomaksuista on esityksen liitteenä.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan kolmen kuukauden kuluttua sen hyväksymisestä ja vahvistamisesta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

ulosottomaksuista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Valtiolle aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi peritään täytäntöönpanotoimenpiteistä sekä muista paikallisten ulosottoviranomaisten suoritteista valtiolle ulosottomaksuja, jollei muualla laissa tai asetuksessa toisin säädetä. Ulosottomaksujen lisäksi asianosaiset ovat velvollisia suorittamaan ulosottolaissa säädetty ulosottoasian kulut. Näiksi kuluiksi ei kuitenkaan katsota postimaksuja, pankkien palvelumaksuja eikä ulosottomiehen viran puolesta hankkimista rekisteriselvityksistä perittyjä maksuja.

Haastetiedoksiannosta valtiolle perittävistä maksuista säädetään erikseen.

2 §

Ulosottomaksut

Ulosottomaksuna rahasaatavan täytäntöönpanossa on taulukkomaksu, estemaksu ja myyntimaksu. Muussa täytäntöönpanossa ulosottomaksuna on täytäntöönpanomaksu. Pyynnöstä erikseen annettavasta todistuksesta, jäljennöksestä tai muusta toimituskirjasta peritään todistus- tai jäljennösmaksu.

3 §

Maksujen suuruus

Rahasaamisen perimisestä velallisen on suoritettava taulukkomaksu, joka määrätään saamiselle kulloinkin kertyneen rahamäärän suu-

ruuden mukaan tasaisesti nousevina maksuina siten, että pienin maksu on 40 markkaa, jos peritty saaminen tai sen osa on enintään 400 markkaa, ja suurin maksu on enintään 2 000 markkaa, jos peritty saaminen tai sen osa on suurempi kuin 100 000 markkaa.

Jos asiakirjat palautetaan hakijalle perimistä kohdanneen esteen vuoksi tai hakijan peruutettua hakemuksensa, hakijan on suoritettava estemaksu, joka määrätään kiinteäksi ja esteen toteamisesta aiheutuvien keskimääräisten kokonaiskustannusten suuruiseksi.

Ulosmitatun kiinteistön, määräalan, alusrekisteriin merkityn aluksen, ilma-aluksen, asunto- tai kiinteistöyhtiön osakkeen sekä autokiinnityslain 1 §:ssä mainittujen kiinnityskelpoisten ajoneuvojen ja työkonien pakkohuutokaupasta peritään 1 momentissa säädetyn taulukkomaksun lisäksi myyntimaksu.

Myyntimaksu, täytäntöönpanomaksu, todistus- ja jäljennösmaksu määrätään kiinteiksi ja suoritteiden tuottamisesta aiheutuvien keskimääräisten kokonaiskustannusten suuruiseksi.

Kokonaiskustannukset lasketaan siten kuin valtion maksuperustelaisissa (150/92) säädetään.

4 §

Maksujen perintä

Ulosoton asianosaisten maksuvelvollisuus alkaa asian ulosottoon saapumisesta.

Taulukkomaksu ja myyntimaksu peritään kertyneestä raha- tai kauppasummasta ulosottolaissa säädettyjen ulosottoasian kulujen jälkeen ennen muita saatavia. Taulukkomaksu

peritään velalliselta myös siinä tapauksessa, että saaminen ulosoton aikana on maksettu muulle kuin ulosottomiehelle.

Täytäntöönpanomaksu peritään velalliselta täytäntöönpanon yhteydessä. Jollei täytäntöönpanomaksua saada perityksi velalliselta, se peritään hakijalta. Turvaamistoimen täytäntöönpanosta sekä osamaksukaupasta annetun lain (91/66) mukaisesta virka-avusta ja tilityksestä täytäntöönpanomaksu peritään vain hakijalta.

5 §

Maksuvelvollisuudesta vapaat

Sakko ja uhkasakko peritään maksuitta. Rikesakon täytäntöönpanossa velalliselta peritään taulukkomaksu. Asianomistajalta, jolle rikosasiassa on tuomittu maksettavaksi korvausta, ei estemaksua peritä. Rangaistusten ja menettämisseuraamusten täytäntöönpano on maksutonta.

Oikeus- ja verohallinnon viranomaiset sekä syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiset ovat vapaat ulosottomaksuista.

Elatusapu sekä vahingonkorvaus, jota joku on velvollinen suorittamaan lapselle vahingonkorvauslain (412/74) 5 luvun 4 §:n perusteella, peritään maksuitta.

Asetuksella voidaan säätää, että ulosottomaksua ei peritä, jos siihen on oikeudenhoitoon tai sosiaaliin tarkoituksiin liittyen perusteltua syytä.

6 §

Viittaussäännös

Ulosottomiehen täytäntöönpanotoimista, jotka koskevat ulosottomaksujen määräämistä,

on, jollei tässä laissa toisin säädetä, soveltuvien osin voimassa, mitä täytäntöönpanosta ja muutoksenhausta ulosottolaissa säädetään.

Tässä laissa tai sen nojalla annetussa asetuksessa säädettyt maksut saadaan periä ilman tuomiota tai päätöstä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa laissa (367/61) säädetään.

7 §

Tarkemmat säännökset

Tarkempia säännöksiä ulosottomaksuista sekä lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

Asetuksella voidaan säätää täytäntöönpanomaksun sekä todistus- tai jäljennösmaksun suorittamisesta etukäteen tai ajasta, jonka kuluessa hakijalta perittävä estemaksu, täytäntöönpanomaksu sekä todistus- tai jäljennösmaksu on suoritettava, sekä maksun laiminlyömisestä perittävistä viivästyskorosta tai kiinteästä viivästysmaksusta.

8 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Tällä lailla kumotaan ulosottotoimesta 14 päivänä joulukuuta 1984 annetun lain (866/84) 5 § ja sen edellä oleva väliotsikko sekä 6 §, näistä 5 § sellaisena kuin se on osittain muutettuna 29 päivänä joulukuuta 1988 ja 8 päivänä tammikuuta 1993 annetuilla laeilla (1272/88 ja 13/93).

Toimenpiteisiin lain täytäntöönpanemiseksi voidaan ryhtyä jo ennen lain voimaantuloa.

Helsingissä 30 päivänä syyskuuta 1994

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Oikeusministeri *Anneli Jäätteenmäki*

Asetus ulosottomaksuista

Oikeusministerin esittelystä säädetään ulosottomaksuista päivänä kuuta 199
annetun lain (/) 7 §:n nojalla:

1 §

Soveltamisala

Paikallisten ulosottoviranomaisten suoritteista peritään valtiolle ulosottomaksuna taulukkomaksua, estemaksua, myyntimaksua, täytäntöönpanomaksua sekä todistus- ja jäljennösmaksua tämän asetuksen mukaan, jollei toisin laissa tai jäljempänä tässä asetuksessa säädetä.

2 §

Taulukkomaksu

Rahasaamisen perimisestä velallisen on suoritettava taulukkomaksua kulloinkin perityn saamisen tai sen osan ollessa:

enintään	400 mk	40,—
yli	400 ja enintään 1 000 mk	70,—
yli	1 000 ja enintään 2 000 mk	130,—
yli	2 000 ja enintään 4 000 mk	250,—
yli	4 000 ja enintään 10 000 mk	400,—
yli	10 000 ja enintään 50 000 mk	600,—
yli	50 000 markkaa	1000,—

3 §

Estemaksu

Kun täytäntöönpanoasiakirjat palautetaan ulosoton hakijalle rahasaatavan perimistä kohdanneen esteen vuoksi tai hakijan peruutettua hakemuksensa, hakijan on suoritettava estemaksuna 90 markkaa asialta. Milloin hakemus peruutetaan sen vuoksi, että saaminen ulosoton aikana on suoritettu muulle kuin ulosottoviran-

omaiselle, estemaksu peritään hakijalta, jollei suoritusta vastaavaa 2 §:ssä mainittua taulukkomaksua ole saatu perityksi velalliselta.

4 §

Myyntimaksu

Ulosmitatun kiinteistön ja määräalan pakko-huutokaupan kauppasummasta peritään 5 000 markan suuruinen myyntimaksu.

Alusrekisteriin merkityn aluksen, ilma-aluksen, asunto- tai kiinteistöyhtiön osakkeen sekä autokiinnityslain 1 §:ssä mainittujen kiinnityskelpoisten ajoneuvojen ja työkoneiden pakko-huutokaupan kauppasummasta peritään 2 000 markan suuruinen myyntimaksu.

5 §

Täytäntöönpanomaksu

Täytäntöönpanomaksuna peritään 1 000 markkaa asialta. Täytäntöönpanomaksusta peritään kuitenkin vain puolet, jos asianosainen täyttää velvoitteen ennen kuin varsinaisiin täytäntöönpanotoimenpiteisiin ryhdytään.

6 §

Todistus- ja jäljennösmaksu

Eri tilauksesta annettavasta todistuksesta tai jäljennöksestä peritään todistusmaksu tai jäljennösmaksu seuraavasti:

1) todistus päiväkirjakorttiin merkityistä seikoista 50 markkaa ulosottoasialta;

2) todistus luottotietotoimintaa varten 50 markkaa ja lisäksi 7 markkaa henkilöltä;

3) yksilöidyn asiakirjan jäljennöksestä peritään ensimmäiseltä sivulta 5 markkaa ja kultaakin seuraavalta sivulta 3 markkaa ja, jos asiakirjan tilaaja ei yksilöi asiakirjaa ja sitä pyydetään etsimään arkistosta, jäljennöksestä peritään ensimmäiseltä sivulta 50 markkaa ja kultaakin seuraavalta sivulta 3 markkaa;

4) jos todistus tai jäljennös lähetetään postiennakolla, peritään lisäksi 30 markan ylimääräinen todistus- tai jäljennösmaksu.

Telekopiona toimitettavasta todistuksesta tai jäljennöksestä peritään 1 momentin mukainen maksu.

Asianosaisille ilman eri tilausta annettavista asiakirjoista ei peritä maksua.

Todistus avoimesta ja esteellä palautetusta ulosotto- tai perimisasiasta, joka on yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/93) tarkoitetun velkajärjestelyn hakemista varten annettu, on vapaa todistusmaksusta.

7 §

Maksujen perintä

Ulosottoviranomainen voi vaatia hakijalta 4 §:ssä tarkoitetun täytäntöönpanomaksun ennen täytäntöönpanoon ryhtymistä sekä 5 §:ssä tarkoitetun todistus- ja jäljennösmaksun ennen todistuksen tai jäljennöksen antamista. Estemaksu, täytäntöönpanomaksu sekä todistus- tai jäljennösmaksu, mikäli niitä ei ole peritty

ennakkoon tai täytäntöönpanon yhteydessä, peritään jälkikäteen asiakirjan luovutuksen yhteydessä joko postiennakolla tai erillisellä laskulla.

Maksua laskulla perittäessä se on suoritettava viimeistään laskuun merkittynä eräpäivänä, jota ei saa määrätä aikaisemmaksi kuin kolmen viikon eikä myöhemmäksi kuin kuuden viikon päähän siitä päivästä, jona lasku annetaan asiakkaalle tai postin kuljetettavaksi.

Jos maksuvelvollinen ei suorita hänen maksettavaksi määrättyä maksua määräajassa tai jättää postiennakon lunastamatta, häneltä voidaan periä lisäksi viivästysmaksuna 50 markkaa suoritteelta.

8 §

Tarkemmat ohjeet

Oikeusministeriö antaa tarvittaessa tarkempia ohjeita tämän asetuksen täytäntöönpanosta.

9 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä kuuta 199 .

Ennen asetuksen voimaantuloa saadaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Tällä asetuksella kumotaan ulosottomaksuisista 8 päivänä helmikuuta 1985 annettu asetus (161/85) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

